

NUMMER 4 | OKTOBER 2019

PDN MAGAZINE



In gesprek met
Edith Schippers,
voorzitter PDN

PDN neemt
je mee naar
Sitech Services

Korten
pensioensverlaging
hoe zit dat nu?

INHOUD



04 KORTEN, PENSIOENVERLAGING, HOE ZIT DAT NU?



Stijn Spauwen legt haarfijn uit hoe dat nu zit met lage rentes en de kans op pensioenverlaging.

18 DE PENSIOENREIS VAN WIEL GIELKENS

07 VERSCHIL MAKEN VOOR HET KLIMAAT



Samen maken we Nederland steeds duurzamer. Iedereen doet wat. Wat kun jij doen?

21 ER IS WÉL PENSIOEN VOOR JOU

08 IN GESPREK MET EDITH SCHIPPERS



Voorzitter van PDN worden in zo'n turbulente tijd. Wat betekent dat voor haar?

22 VROEGER OF LATER

17 VERTROUWEN IN PDN NOG HOGER



Het in mei uitgevoerde deelnemersonderzoek laat onder andere zien dat het vertrouwen in PDN nog verder is gestegen.

24 COLUMN SLECHTE VERLIEZER

HET FINANCIËLE HUISHOUDBOEKJE

In plaats van rente te krijgen over ons spaargeld moeten we straks misschien rente gaan betalen. Dat is bijna niet voor te stellen, maar toch lijkt het die kant op te gaan nu de spaarrentes bijna 0% zijn. En net als we denken dat de hypotheekrente lager dan laag staat, bereiken we weer een nieuw laagterecord. Kost sparen straks geld? Moeten we ons geld dan toch maar in die oude sok gaan bewaren of in stenen beleggen? Het zijn rare financiële tijden, zoveel is zeker.

Dat ook pensioenfondsen te lijden hebben onder deze lage rentestand, mag duidelijk zijn. Ze zitten in zwaar weer. Het ene fonds meer dan het andere. Dat heeft dan weer te maken met de samenstelling en het beleid van het fonds en de afspraken die ze maken met werkgevers en vakbonden. De media melden op dit moment iedere dag wel iets over pensioen. Gaat het niet over het pensioenakkoord, dan gaat het wel over de dreigende kortingen op pensioenen, oftewel: pensioenverlagingen. Kan de politiek deze kortingen nog voorkomen of gaan de pensioenen van miljoenen pensioengerechtigden en medewerkers in 2020 omlaag?

Ook bij PDN is de financiële situatie op dit moment niet goed. Er is een reële kans dat ons fonds de pensioenen in 2020 moet verlagen. Toch lezen we overal dat de pensioenpotten nog nooit zo vol zaten. Terwijl we dit schrijven, is het eind september. Op het moment dat dit magazine bij je in de bus valt, kan de financiële situatie er weer heel anders uitzien. Hoe dat precies zit, lees je in dit magazine. We stellen ook Edith Schippers, onze nieuwe voorzitter, aan je voor. Wat vindt zij van de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord?

Je leest ook over de resultaten van het deelnemersonderzoek dat we in mei hielden. Uit dit onderzoek kwam opnieuw naar voren hoezeer pensioengerechtigden hopen op een verhoging van hun pensioen. Dat is sinds 2012 niet meer gebeurd. We willen nu natuurlijk helemaal niet communiceren dat we de pensioenen in 2020 misschien wel moeten verlagen. Uit het onderzoek bleek trouwens ook dat het vertrouwen in PDN nog verder is gestegen. Dat vertrouwen is mede gebaseerd op open, eerlijke, correcte en tijdige communicatie. En dat is precies wat we blijven doen in dit magazine. We houden je op de hoogte van het leuke en niet zo leuke nieuws. In de tussentijd hopen we dat, als dit blad op je deurmat valt, een verlaging van de pensioenen niet meer nodig is.

Veel leesplezier,

Ilona, Karin, Mark, Maurice & Monique

Korten, pensioenverlaging, hoe zit dat nu?

Medio september stond in een nieuwsbericht op de PDN-website dat ook PDN de pensioenen wellicht moet verlagen. Kort daarna spraken we met Stijn Spauwen, de actuaaris voor het pensioenfonds. Een actuaaris houdt zich bezig met het doorrekenen en evalueren van risico's. We vroegen Stijn hoe dat nu precies zit met de kans op pensioenverlaging. De informatie die hij geeft, is gebaseerd op de situatie van eind september. Op het moment dat u dit magazine ontvangt, kan de financiële situatie er weer heel anders uitzien.

Je bent actuaaris. Wat doe je bij DSM Pension Services (DPS) voor PDN?

"Ik bewaak de financiële positie van het fonds, nu en naar de toekomst toe. Op basis van onder andere wiskundige technieken geef ik bijvoorbeeld inzicht in premiehoogtes, toeslagen en hoeveel geld PDN in kas moet houden om de pensioenen van nu en straks te kunnen betalen. Ik adviseer het bestuur. Het bestuur neemt de besluiten."

Welke pensioenervaring had je voordat je bij DPS kwam?

"Ik begon in 1999 in deze branche. Eerst bij ABP, aan de vermogensbeheerkant. Daarna legde ik me meer toe op pensioenen. In 2006 kwam ik in dienst bij AZL en vanaf 2008 werk ik bij DPS. Ik werd meteen geconfronteerd met de crisis in 2008/2009."

Korten, pensioenverlagingen. Hoe nijpend is de situatie?

"Eind september was de dekkingsgraad bij PDN ongeveer 97%. Bij de huidige wetgeving en het door PDN gekozen beleid, moet het fonds de pensioenen verlagen als de dekkingsgraad aan het eind van dit jaar lager is dan 99%. We noemen dat de kritische dekkingsgraad. Onder dat percentage kan PDN binnen de gekozen hersteltermijn van 7 jaar

waarschijnlijk niet meer herstellen naar een dekkingsgraad van ongeveer 118%. Dat noemen we de wettelijk vereiste dekkingsgraad. De wet schrijft voor dat je dan de pensioenen moet verlagen."

"Kijken we naar de dekkingsgraad van eind september, dan is een pensioenverlaging in 2020 het meest voor de hand liggende scenario. Maar er zijn nog enkele mogelijkheden om een verlaging te vermijden. Zo kan het bestuur besluiten de hersteltermijn te verlengen van 7 naar maximaal 10 jaar. Daardoor zakt de kritische dekkingsgraad. Naast het beleid dat PDN zelf wil voeren, zijn de wettelijke spelregels heel belangrijk. Op dit moment loopt hierover een politieke discussie. De wetgeving kan de komende maanden dus nog worden aangepast. En als derde: hoe ontwikkelt de dekkingsgraad zich de komende maanden? We verwachtten niet dat de rente de afgelopen 3 maanden zo sterk zou zakken. De markten zijn grillig, dus de rente of de aandelenkoersen kunnen de komende maanden ook nog flink stijgen."

Je hebt het over een hersteltermijn. Kun je dat uitleggen?

"Bij PDN is een hersteltermijn van 7 jaar

afgesproken. Heb je een dekkingsgraad die lager is dan de wettelijk vereiste dekkingsgraad, dan ben je als pensioenfonds verplicht een herstelplan op te stellen. Je moet daarin aangeven hoe je van de huidige dekkingsgraad binnen de hersteltermijn weer herstelt naar de vereiste dekkingsgraad. Voor PDN is de vereiste dekkingsgraad ongeveer 118%. Bij een bepaalde dekkingsgraad lukt het niet meer om binnen de afgesproken termijn te herstellen. Dat noemen we de kritische dekkingsgraad, en die is ongeveer 99%. Zoals ik al aangaf, kan het PDN-bestuur besluiten de hersteltermijn te verlengen tot maximaal 10 jaar. Je kunt de kritische dekkingsgraad dan omlaag brengen. Dit is een beleidskeuze. Het bestuur moet daarbij de belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden evenwichtig afwegen. Dat is vooral een afweging tussen nu al een deel van de pijn nemen of de pijn uitstellen naar de toekomst. Dan heb je het dus over de verdeling van de financiële middelen van PDN over de huidige gepensioneerden en de toekomstige gepensioneerden. Het bestuur besluit in het 4de kwartaal of het de hersteltermijn bij PDN eventueel verlengt van 7 naar 10 jaar."



Stijn Spauwen

"De politiek bekijkt op dit moment ook of ze moeten vasthouden aan een vereiste dekkingsgraad van 118%. In het pensioenakkoord vervalt deze grens namelijk. Moet je dan tot de nieuwe situatie zo strikt vasthouden aan die 118%?"

Wanneer is duidelijk of PDN moet korten?

"In november of december van dit jaar hebben we daarover meer duidelijkheid. Ik verwacht dat we dan de spelregels weten vanuit de wet en het PDN-beleid. Ook hebben we dan al enig zicht op de dekkingsgraad van het fonds richting het eind van het jaar. De enige onzekerheid is dan wat de dekkingsgraad in die laatste weken van het jaar doet. Definitieve duidelijkheid krijgen we in januari 2020, want de dekkingsgraad van eind december is bepalend."

"We moeten rekening houden met

diverse scenario's. Ik ben helaas geen helderziende. Het is heel moeilijk om precies te communiceren wat er gaat gebeuren. Het is wel belangrijk om nu te zeggen dat er een reële kans is dat ook PDN de pensioenen moet verlagen."

Er zijn verschillende pensioenverlagingen op basis van verschillende dekkingsgraden, momentopnames en condities. Kun je dat uitleggen?

"Ik realiseer me dat het een technisch verhaal is, maar ik zal proberen dit eenvoudig uit te leggen. Onder de huidige wetgeving zijn er 2 situaties waarin PDN de pensioenen moet verlagen:

1. De pensioenverlaging waarmee het fonds begin 2020 te maken kan krijgen en die ik eerder al uitlegde. Als je binnen de hersteltermijn niet kunt herstellen naar de
2. Als de dekkingsgraad 5 jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad

ligt. Deze bedraagt ongeveer 104%. In dat geval moet PDN de pensioenen aan het eind van het 5e jaar zodanig verlagen dat het fonds direct weer op een dekkingsgraad van 100% uitkomt. Stel dat je dekkingsgraad aan het eind van het vijfde jaar 90% is. Dan moet je de pensioenen dus met 10% verlagen om op 100% uit te komen. Je mag die verlaging spreiden over 5 jaar, maar je moet ze wel doorvoeren, ongeacht of de financiële positie van PDN ondertussen verbetert. We noemen dit dan ook vaak 'onvoorwaardelijke kortingen'. Deze pensioenverlaging speelt voorlopig niet bij PDN. Het fonds zat eind vorig jaar boven 104%. Op basis van de huidige situatie komt de dekkingsgraad eind 2019 wel hieronder uit, maar dan is

een groter bedrag, bijvoorbeeld met 0,5% te verlagen. Mijn inschatting op basis van de huidige situatie is mede daardoor dat als het fonds in 2020 moet korten, dit ongeveer 0,5 zal zijn."

Wat betekent een pensioenverlaging voor onze (ex)-collega's en gepensioneerden?

"Een gepensioneerde voelt dit direct in zijn portemonnee. Een pensioenverlaging van 0,5% betekent dat je per maand minder aan brutopensioenuitkering ontvangt. Medewerkers of ex-medewerkers worden dan met 0,5% gekort op hun opgebouwde pensioenaanspraken. Ze voelen dat pas in hun portemonnee als ze met pensioen gaan. In de tussentijd kunnen ze de achterstand eventueel nog inhalen als PDN de pensioenen verhoogt."

doelen beginnen te knellen. Dat zie je doordat we de pensioenen een aantal jaren niet konden verhogen en mogelijk in 2020 dus moeten verlagen. Dat zet druk op de haalbaarheid van de pensioenambitie op de lange termijn. De situatie ging in 2019 dusdanig achteruit dat PDN met sociale partners overlegt hoe nu verder te gaan. Daarover moeten we dus nieuwe afspraken maken."

Hoe kijk jij aan tegen het pensioenakkoord?

"Eén van de grote aanpassingen in het pensioenakkoord is dat je door de nieuwe spelregels de pensioenen eerder kunt verhogen. Daarmee houd je ze beter koopkrachtbestendig. Hier sta ik positief tegenover. We willen allemaal dat ons pensioen meegroeit met de inflatie. Het wel of niet meegroeien, kan het verschil maken tussen een pensioenhoogte van 50% van je salaris of 70%. In het nieuwe stelsel kun je je beleid daarop beter richten en kun je de pensioenen makkelijker laten meebewegen met de economie. Daar staat wel tegenover dat je ook vaker moet overgaan tot pensioenverlagingen als het financieel tegenzit."

"We schrikken nu misschien van een pensioenverlaging. Dat is begrijpelijk, want PDN verlaagde de pensioenen nog nooit. Maar uiteindelijk gaat het om de koopkracht van de pensioenen. In dat kader is het niet kunnen verlenen van toeslagen dus ook een verlaging van je pensioen. Ook dan ga je erop achteruit, omdat je pensioen niet meegroeit met de prijs- en loonstijgingen. Kijk je naar het koopkrachteffect, dan heeft niet indexeren bij een inflatie van 2% hetzelfde effect als het verlagen van de pensioenen met 1% bij een inflatie van 1%. Als je het zo bekijkt, dan voerde PDN de afgelopen jaren al vaker pensioenverlagingen door."

Hoe speelt de haalbaarheidstoets hierbij een rol? En wat is dat precies?

"PDN voert de haalbaarheidstoets ieder jaar uit om te kijken in hoeverre het fonds de pensioenambitie die de werkgever en de werknemersverenigingen (sociale partners) hebben afgesproken nog kan halen. De huidige pensioenambitie is in principe volledige pensioenopbouw inclusief volledige indexatie (toeslagen). We kijken dan naar een termijn van 60 jaar vooruit."

"PDN en de sociale partners hebben afspraken gemaakt over de mate waarin PDN de ambitie op de lange termijn minimaal wil halen. Die afgesproken

Rekenvoorbeeld:

Pensioenuitkering pensioengerechtigde	Pensioenverlaging 0,5%
€ 2.000 brutopensioen per maand € 1.000 AOW	€ 10 bruto per maand minder Geen invloed
Opgebouwd pensioen medewerker	Pensioenverlaging 0,5%
€ 600 brutopensioen per maand	€ 3 brutopensioen per maand minder

een dergelijke pensioenverlaging mogelijk pas eind 2024 aan de orde. Op basis van bovenstaande spelregels kunnen kleine pensioenverlagingen ontstaan. Stel namelijk dat PDN op basis van het herstelplan niet verder kan herstellen dan naar 117,3%. Dan moet het fonds de pensioenen in 2020 met 0,1% verlagen. Als we de pensioenen verlagen, dan doen we dat voor de pensioenen in de toekomst. Er blijft dan meer in kas voor de pensioenen die we dan moeten uitkeren. Een pensioenverlaging van 0,1% geeft meer administratieve en communicatieve last dan dat je financieel orde op zaken stelt. PDN kan daarom besluiten om de pensioenen met

Verschil maken voor het klimaat

Als je je koelkast op 4 graden zet, blijven producten langer goed. Als je reclamefolders online leest, scheelt dat 32 kilo afval per jaar. Als je de thermostaat 's nachts op 15 graden zet, bespaar je gemiddeld 100 euro per jaar. Dat en meer milieutips, -feiten en -fabels kun je lezen op de website www.milieucentraal.nl. De overheid wil samen met bedrijven en organisaties de klimaatverandering tegengaan. Ze zijn een campagne gestart onder de noemer 'Iedereen doet wat'. Die campagne helpt mensen bij het maken van duurzame keuzes in en rond het huis. Ze maakt duidelijk dat iedereen iets kan bijdragen: groot of klein, goedkoop of duurder. De vraag is niet of mensen iets kunnen doen voor het klimaat, maar wat.



Iedereen doet wat. Wat doe jij?

Heeft afval scheiden wel zin? Komt het toch niet op de grote hoop? Hoe kun je je vloer of het dak isoleren en wat bespaar je dan? Wat is een klimaatvriendelijk gerecht? Waarom is het zo belangrijk om elke twee maanden de bandenspanning van je autobanden te controleren? Ontdek wat jij kunt doen voor het klimaat en hoe je dat aanpakt op de website www.iedereendoetwat.nl. Je leest er hoe je kunt besparen op een manier die het best bij je past en wat anderen zoal doen. Wil je testen hoe klimaatbewust je al bent? Doe dan de quiz op www.milieucentraal.nl.

Wat doet PDN om verschil te maken?

Ook PDN maakt duurzame keuzes. Wij vinden het bijvoorbeeld zeer belangrijk om te beleggen in organisaties of fondsen die maatschappelijke en milieuproblemen helpen oplossen, zoals armoede in ontwikkelingslanden en klimaatverandering. Zo beleggen wij een deel van onze portefeuille in microkredieten, (sociale)

infrastructuurprojecten en duurzame energie. Microkredieten zijn kleine leningen die voornamelijk worden toegekend aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden. Door een gebrek aan onderpand, een vast maandinkomen en kredietgeschiedenis kunnen ze geen geld lenen bij traditionele banken.

PDN investeerde in 2018 in duurzame ontwikkeling via een inflatie-geïndexeerde lening aan de Wereldbank. De Wereldbank gebruikt dit geld voor duurzame ontwikkelingsprojecten in lage inkomenslanden, de zogenaamde Sustainable Development Goals van de VN. Deze investering draagt ook bij aan de langetermijndoelen van PDN op het gebied van duurzaamheid. In 2019 investeerden we in groene leningen van de Nederlandse overheid en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling.

We ondertekenden daarnaast de Montreal Pledge. Instellingen wereldwijd verplichten zich hiermee

om hun CO2-voetafdruk te publiceren en hierover beleid te formuleren. In 2018 voerden we via één van onze partners - Sustainalytics - een nulmeting uit om de CO2-voetafdruk van onze beleggingsportefeuille te meten. Een paar bedrijven in die portefeuille zijn samen verantwoordelijk voor maar liefst de helft van onze CO2-voetafdruk. Ook zien we interessante verschillen tussen bedrijven in dezelfde sector. Met de uitkomsten van de nulmeting bekijken we of en hoe we verbeteracties kunnen nemen, bijvoorbeeld door andere beleggingen te selecteren of bedrijven te beïnvloeden. PDN publiceert niet alleen zijn CO2-intensiteit, maar besloot eind 2018 ook om de CO2-intensiteit van de Europese en Amerikaanse aandelenportefeuilles die DSM Pension Services beheert met 20% terug te brengen ten opzichte van de nulmeting per eind 2017. PDN verwacht deze reductie uiterlijk eind 2020 te realiseren.

In het duurzaamheidsverslag op de PDN-website lees je meer over onze duurzame initiatieven.

In gesprek met Edith Schippers, voorzitter PDN



Op 22 mei werd Edith Schippers namens DSM Nederland benoemd als voorzitter van het PDN-bestuur. Ze had het voorzittersstokje nog maar net in haar handen of er gebeurde van alles op pensioengebied. Er kwam een pensioenakkoord, de rente daalde drastisch en de Commissie Dijsselbloem kwam om de hoek kijken. We vragen Edith hoe ze tegenover al deze ontwikkelingen staat en hoe zij en het bestuur zich hierop voorbereiden. Maar eerst stellen we haar een aantal persoonlijke vragen.

Waar en hoe groeide je op?

"Ik zat op de lagere school in Dordrecht. Daarna verhuisden we naar een boerderij in Drenthe. De middelbare school doorliep ik in Coevorden. In mijn jeugd was ik vooral buiten te vinden. We hadden paarden. Ik reed zelf ook paard. We hadden ook een aantal honden. Ja, we hadden behoorlijk wat dieren thuis. Na de middelbare school studeerde ik politicologie aan de Universiteit in Leiden."

Wat deed je na je studie?

"Ik begon als politiek medewerker van Dick Dees, voormalig staatssecretaris van Volksgezondheid. Vervolgens werkte ik bij de VVD Tweede Kamerfractie en 6 jaar bij VNO-NCW. Eerst als secretaris gezondheidszorg en arbeidsmarkt en later als secretaris ruimtelijke ordening. In 2003 werd ik gekozen tot lid van de Tweede Kamer. Vervolgens werd ik vicefractievoorzitter en in 2010 minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Ik was 7 jaar minister."

Welke pensioenervaring had je voordat je PDN-voorzitter werd?

"Ik ben natuurlijk zelf pensioendeelnemer en bouw al een tijdje pensioen op. Toch besteedde ik daaraan niet heel veel aandacht, net zoals de meeste jonge mensen. Tijdens mijn loopbaan waren er binnen VNO-NCW, de fractie en het kabinet regelmatig beleidsmatige pensioendiscussies, waarop ik mij voorbereide en waaraan ik deelnam. Toen ik beoogd PDN-voorzitter was, dook ik dieper in de pensioenmaterie."

Hoe bereidde je je voor op je nieuwe rol?

"Ik hield me zo'n 2 maanden lang, meer dan fulltime, met niets anders bezig dan met pensioen. Ik verdiepte me in alle zaken die spelen binnen en rondom een pensioenfonds, zoals regelgeving, beleggingen, uitbesteding, IT, communicatie, dilemma's en belangen van de verschillende deelnemers. Ook voerde ik veel gesprekken met mensen van DSM Pension Services (DPS) en met externe deskundigen op dit terrein. Ik volgde de A- en B-cursussen bij Stichting Pensioen Opleidingen (SPO). Ik bereidde me intensief voor op mijn rol

als bestuurslid en kreeg daar van DSM ook de ruimte voor. Als je in deze tijd voorzitter wordt van een pensioenfonds, dan moet je wel weten waarover het gaat, waar de dilemma's zitten en hoe het technisch in elkaar steekt."

Wat is je tot nu toe opgevallen bij PDN?

"In de afgelopen maanden gebeurde er nogal wat. Ik ben in een turbulente tijd voorzitter geworden. Toen ik afgelopen mei het stokje overnam van Hans van Suijdam was er nog geen pensioenakkoord en zat de Commissie Parameters van Jeroen Dijsselbloem nog te studeren. De rente stond toen wel laag, maar nog niet zo historisch laag als nu."

Hoe zie jij de toekomst van pensioen in Nederland?

"Ons pensioenstelsel is een kapitaal-dekkingsstelsel. In een tijd waarin het bijna geld kost om geld te hebben en je geld toe krijgt op een hypotheek - ik zag dat in Denemarken zo'n hypotheek al wordt aangeboden - gaan ook de oude regels van ons systeem niet meer op. Als PDN-bestuur moeten we ons goed voorbereiden op die uitdagingen. Ik zie het als mijn missie om, samen met de andere bestuursleden, in deze turbulente tijden de belangen van onze deelnemers maximaal te dienen. Dat is moeilijk, want er zijn geen simpele oplossingen."

Hoe kijk je aan tegen het pensioenakkoord?

"Ik zie het pensioenakkoord als een heel belangrijke eerste stap. Na zoveel jaren lukte het werkgevers, werknemers en de overheid eindelijk om tot een akkoord te komen. Dat is essentieel voor het vertrouwen in elkaar. Tegelijkertijd zijn er nog heel veel losse eindjes. We moeten nog veel belangrijke besluiten nemen. Hoe regel je de overgang naar het nieuwe stelsel en hoe verdelen we die lasten? Ook zijn er nog een heleboel randvoorwaarden waarover nog geen besluiten zijn genomen en die nog niet zijn uitgewerkt. We hebben die besluiten wel nodig om beleid te maken. De dalende rente en de Commissie Dijsselbloem, die strengere rekenregels aanbeveelt, maken het

leven van de pensioenfondsen er ook niet makkelijker op. Dat zet het akkoord onder druk.”

“Daar komt nog eens bij dat de pensioenovereenkomst van PDN in december 2020 afloopt. DPS heeft tijd nodig om een nieuwe regeling zorgvuldig uit te voeren. Dat betekent dat sociale partners tussen nu en juni 2020 een nieuwe regeling moeten maken. Dat is nogal een vervelende timing, omdat sociale partners dat moeten doen terwijl het pensioenakkoord nog niet is uitgewerkt. In het pensioenakkoord zijn andere spelregels afgesproken waardoor je pensioenen eerder kunt verhogen of verlagen. In de huidige regelgeving moet je een behoorlijke buffer hebben om toeslagen te mogen verlenen. Ga je bij het opstellen van de nieuwe pensioenregeling nog uit van de oude regels of loop je al vooruit op de nieuwe regels? Wat is nu verstandig? Daarover moeten sociale partners goed overleggen. Ze zullen rond de zomer een nieuwe regeling aanbieden aan PDN. Wij moeten dan besluiten of die nieuwe regeling evenwichtig uitpakt voor onze deelnemers, of ze uitvoerbaar is, et cetera.”

Hoe bereidt het PDN-bestuur zich voor op het pensioenakkoord?

“In augustus hadden we een themadag over het pensioenakkoord: een open gesprek over wat het akkoord betekent voor PDN en onze deelnemers. Hoe staan we als bestuur tegenover het akkoord en wat betekent dit voor het komende jaar? We bereiden ons goed voor. We doen dit najaar bijvoorbeeld een onderzoek onder onze deelnemers naar hun risicobereidheid. Ik hoop dat ze allemaal hieraan meedoen! De wereld is nogal veranderd sinds het vorige onderzoek in 2013. Het is voor ons erg belangrijk om te weten wat onze deelnemers belangrijk vinden.”

“We schakelen ook extern deskundigen in. We spreken met hen over de betekenis van het pensioenakkoord en de mogelijkheden. Als bestuur zitten we er bovenop, zodat we de noodzakelijke af-

“Het beste doen voor onze deelnemers in deze turbulente tijden.”

wegingen zo goed mogelijk maken voor alle deelnemers. Het betekent ook dat we flexibel moeten zijn in een omgeving die razendsnel verandert. We moeten goed geïnformeerd blijven en continu in dialoog blijven. Zo hebben we dit najaar nog wat extra bestuursvergaderingen ingelast.”

Wanneer gaan onze deelnemers er iets van merken?

“Dat hangt er heel erg vanaf wat er gebeurt. Als de rente nog verder daalt, ziet het er somberder uit dan wanneer de rente zich herstelt. Het hangt ook af van de politieke besluiten. Ik verwachtte dat op Prinsjesdag meer richting zou worden gegeven, bijvoorbeeld over mogelijke maatregelen die de politiek en de pensioenfondsen kunnen nemen vooruitlopend op de invoering van het nieuwe systeem. We weten niet wanneer de sociale partners en de politiek meer duidelijkheid geven aan ons pensioenfonds. Er zijn heel wat werkgroepen en een stuurgroep van werkgevers, werknemers en de overheid aan de slag met de uitwerking van het pensioenakkoord. Het is afwachten wat daaruit komt. Als de besluiten zijn genomen, moet het resultaat nog in wetten worden vastgelegd. Het is de bedoeling dat de stuurgroep in de tweede helft van 2020 klaar is. Dan kan alles in 2021 in wet- en regelgeving worden vastgelegd en op z'n vroegst in 2022 in werking treden. Ik acht de kans dus zo goed als afwezig dat het akkoord al is uitgewerkt op het moment dat wij een nieuwe pensioenregeling moeten hebben. Het gaat om grote belangen en enorme bedragen. Ik denk eerder

dat ze daar langer over doen dan dat ze sneller klaar zijn.”

Welke rol heeft PDN bij het pensioenakkoord?

“Werkgevers, vakbonden en overheid sloten het akkoord en werken het uit. PDN is hierin geen partij. Ons fonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie, de koepelorganisatie van pensioenfondsen in Nederland. Vanuit deze federatie zijn de gegevens aangeleverd waarmee nu wordt gerekend. Ook zal PDN in samenwerking met de andere ondernemingspensioenfondsen of in het verband van de Pensioenfederatie indien nodig lobbyen.”

Wat heeft je bijzondere interesse als PDN-voorzitter?

“Je werkt meer dan 1 dag per week voor je pensioen. Daarom vind ik het ongelofelijk jammer dat mensen zich er zo weinig in verdiepen. Ik begrijp het wel, want het duurde bij mij ook even. Tegelijkertijd bestaan er veel misverstanden over pensioen. Ik zie het als een belangrijke taak van ons allemaal om meer mensen betrokken te krijgen. De vraag is: hoe krijgen wij vooral jongere mensen ook betrokken? Als je in dienst komt, moet een pensioengesprek automatisch bij de introductie horen. Het is heel goed als we nieuwe medewerkers aan de hand nemen en essentiële kennis meegeven over hun pensioen. Hoe brengen we het belang van een onderwerp waarin mensen van nature niet zijn geïnteresseerd beter voor het voetlicht? Dat heeft mijn bijzondere interesse.”

Wat wil je bereiken als voorzitter?

“Ik wil het beste doen voor onze deelnemers in deze turbulente tijden. Pensioen is je inkomen naast je AOW en dus van groot belang. Het is een belangrijke opgave voor ons als bestuur en dus ook voor mij als voorzitter om PDN goed door deze turbulente tijden te loodsen. Die taak nemen we als team op ons. Alle bestuursleden werken voor alle deelnemers. We moeten er dus op letten dat we alle belangen zo fair en eerlijk mogelijk behartigen. En zo'n persoonlijk pensioengesprek als je in dienst komt, daar kunnen we nu al werk van maken. Dat is een kwestie van een plan maken en langzaam maar zeker iedereen erbij betrekken. Als nieuwe medewerker heb ik geen gesprek gehad over mijn pensioen. Dat gebeurde later wel bij PDN. Daarover ben ik zeer tevreden. Het was een prettig gesprek op basis waarvan ik besluiten kon nemen over mijn pensioen.”

En nu heel wat anders: wat doe je in je vrije tijd?

“Mijn thuis is verdeeld over 2 plekken: Maastricht en Baarn. Als directeur van

DSM Nederland reis ik veel en ben ik ook regelmatig op andere plekken in het land: Delft, Den Haag, maar ook op locatie in Heerlen, Emmen of Hoek van Holland. Ik heb een dochter van 15 die er nog even aan moet wennen dat ik regelmatig niet thuis slaap. Maar dan is het extra gezellig als ik er wel ben! Ik vind het erg leuk om dingen met mijn gezin en vrienden te ondernemen of ergens samen te eten. Zodra ik de kans krijg, loop ik graag met mijn hond in het bos. Ik houd ook erg van reizen en ga graag met mijn gezin op pad.”

Waar ben je het meest trots op?

“Het meest trots ben ik op mijn dochter. Ik ben daarnaast trots op ons land en dat ik Nederlander ben. We leven in een hartstikke mooi land waarin we er voor elkaar zijn. Dat vind ik heel belangrijk. Kijk alleen al eens naar hoeveel vrijwilligers ons land heeft. Ik ben ook trots op DSM en zijn missie en visie. Als je aan jongeren vraagt waarover ze zich zorgen maken, dan is dat over de plastic soep in de oceanen, de grondstoffen die opraken, het klimaat en hoe we met steeds meer mensen gezond kunnen

eten en leven. Dan ben ik heel blij dat ik voor een bedrijf werk dat de wereld elke dag een stukje beter wil maken en dat duurzaamheid als kernwaarde heeft. PDN deelt die duurzaamheidsambitie van DSM uiteraard. Ons fonds wordt landelijk gezien als één van de voorlopers op het gebied van duurzaamheidsbeleid.”

Waarvan heb je veel geleerd?

“Als je echt iets voor elkaar wilt krijgen, dan heb je elkaar nodig. Eén iemand kan wel het verschil maken, maar het ligt er dan ook aan hoe die persoon zijn omgeving meekrijgt. Als je zaken wilt verbeteren, dan heb je elkaar nodig en moet je iedereen betrekken en netjes behandelen. Dat is ook belangrijk bij het werken voor een pensioenfonds. Er spelen veel belangen en die moeten we goed wegen. Onze besluiten moeten evenwichtig uitpakken voor iedereen. Uiteindelijk zijn evenwichtige oplossingen namelijk ook de beste oplossingen.”

Voor een goed pensioen is het nodig om de pensioenpremie te beleggen. Waar vind jij dat PDN op moet letten bij het beleggen van dat geld?

ONDERZOEK NAAR ZEKERHEID EN RISICO'S

Ben je een actieve, gewezen deelnemer (slaper) of is je (pre)pensioen al ingegaan bij PDN en hebben wij je e-mailadres? Dan heb je eind oktober een digitale vragenlijst ontvangen. We willen graag weten hoe jij aankijkt tegen zekerheid en risico's als het gaat om je pensioen. Ook

als je niets van pensioen weet, horen we graag je mening.

Waarom nu weer een onderzoek?

Mogelijk ontving je eerder dit jaar ook al een verzoek van PDN om mee te doen aan een onderzoek. Nu gaat het veel

meer over zekerheid en risico's van je pensioen en dus over jouw financiële toekomst. We hebben die informatie nodig bij het opstellen van de nieuwe pensioenovereenkomst en als voorbereiding op het pensioenakkoord. Alle redenen om (weer) mee te doen!



PDN neemt je mee naar Sitech Services

Wist je dat er meer dan 15 verschillende werkgevers zijn aangesloten bij PDN? Het zijn dus niet alleen medewerkers van DSM in Nederland die pensioen opbouwen bij PDN. Ook de medewerkers van de andere aangesloten ondernemingen doen dat. In deze rubriek nemen we je telkens mee naar één van de aangesloten ondernemingen. Dit keer is dat Sitech Services. We gaan op pad met Lianne Skorz en Peter Janssen.

Sitech Services helpt bedrijven in de procesindustrie, de chemische industrie en de energiesector om te groeien en zich te ontwikkelen. Door hen te ondersteunen met unieke diensten en de nieuwste technologieën, kunnen ze het maximale halen uit hun fabriek. Of het nu gaat om optimale (brand)veiligheid, een compleet georganiseerde stop, procesoptimalisatie of een efficiëntere infrastructuur: Sitech Services zet

expertise en innovatie in als tools om voorop te lopen. Dat doet ze met zo'n 1.000 professionals al meer dan 10 jaar op de Chemelot-site.

Een stukje historie

Na de overname van de petrochemie door SABIC werden de stafafdelingen van de resterende DSM-onderdelen tijdens operatie Copernicus ingrijpend gereorganiseerd (2002-2004). DSM

Manufacturing Centre (DMC) werd opgericht. DMC verleende ondersteuning aan alle DSM-fabrieken op de Chemelot-locatie.

In 2007 besloot DSM een groot deel van de resterende bulkactiviteiten te verkopen. De focus van DSM kwam nog nadrukkelijker te liggen op voedings- en gezondheidsproducten en hoogwaardige materialen. De organisatie van de site en de manufacturing services wijzigde. DMC en verschillende andere DSM-afdelingen die ondersteunende diensten verzorgden, werden ondergebracht in een nieuwe organisatie: Sitech Services (2009). Met de oprichting van Sitech Services werd voorkomen dat de expertise te veel versnipperde en de dienstverlening te duur werd.

Brighthouse

In mei dit jaar opende Brightlands Chemelot Campus de eerste twee Brighthouse's. Voor Sitech een mooie gelegenheid om een deel van haar activiteiten te verhuizen van de Chemelot Industrial-site naar de campus. Als onderdeel van de campus community maakt de organisatie optimaal gebruik van de mogelijkheden tot samenwerking en synergie. Het nieuwe gebouw faciliteert medewerkers optimaal bij de nieuwe manier van werken. De open en transparante opzet stimuleert onderlinge samenwerking. In dat gloednieuwe gebouw praten we met Peter Janssen, senior mechanical engineer, en Lianne Skorz, plant controller bij Sitech Services. Collega's die nog niet eerder met elkaar kennismakten. "Niet verwonderlijk", lacht Peter. "We hebben zo'n 1.000 collega's, voorheen verspreid over de gehele Chemelot-site".

De kracht van sitech

Met de Chemelot-site als 'speelveld' zit de organisatie altijd dicht op de plants. AnQore, Fibrant, OCI Nitrogen, Arlanxeo, Borealis en DSM behoren tot de vaste klanten. Dat levert niet alleen een schat aan kennis en ervaring op, maar ook de unieke kans om innovaties en verbeterideeën direct toe te passen. "Infrastructuur, afvalwaterzuivering, beveiliging, brandweer, housing en

facility services voor de gebouwen op de Chemelot-locatie, het Alert and Care Centre, Safety Health and Environment (SHE). Ook dat hoort allemaal bij Sitech Services”, vertelt Lianne trots.

“We doen alles om de fabrieken optimaal te laten produceren, met uitzondering van de productie zelf. De kracht van Sitech Services is dat we al die expertise in huis hebben en dat onze klanten het niet zelf hoeven te organiseren. Zowel de handjes als de kenniscomponent vermarkten we. Dat deden we eerst alleen voor bestaande klanten op de Chemelot-site, maar nu ook voor externen. Dat is een wens van Sitech en onze aandeelhouders. Met de invoering van ‘Horizon’,

ons veranderprogramma, werken we nu commercieel in denken en handelen, waaronder dus ook externe opdrachten.”

Voorop lopen

“We zetten voortdurend nieuwe technieken in”, vertelt Peter. “Een mooie innovatie is de big data-analyse door het Sitech Asset Health Center (SAHC). Het SAHC verzamelt, analyseert en monitort zoveel mogelijk data van fabrieksinstallaties om voorspellende analyses te maken. Door veel meer te meten in fabrieken kunnen we vooraf voorspellen wanneer iets kapot gaat. We weten dan dus ook wanneer onderhoud moet plaatsvinden en

onderdelen moeten klaarliggen voor vervanging. Voorheen konden we pas iets vervangen als het kapot was, maar dan stond de plant ook stil. De analyses van SAHC helpen ons de fabrieken gepland te onderhouden. We voeren ook metingen uit met drones. Die sturen we naar binnen in installaties. Zo willen we bereiken dat een plant zo dicht mogelijk bij ‘100% in bedrijf’ komt.”

“Dat is waar Sitech Services goed in is”, voegt Lianne toe. “Voorspellend onderhoud. We meten steeds meer factoren in fabrieken, met minder uitval als gevolg. Daarmee voorkomen we schade en kosten. Dat is ons concurrentievoordeel.”



WERKEN BIJ SITECH SERVICES

“Naast de collega’s die werkzaam zijn binnen IT, SHE, financiën of bij de brandweer, zijn mijn collega’s met name technisch opgeleide mensen”, vertelt Peter. “Ze houden zich bezig met het onderhoud van de fabrieken, maar ook met het bedenken en toepassen van nieuwe ontwikkelingen. We hebben ongeveer 60 experts in dienst die de fabrieken op de Chemelot-site van binnen en van buiten kennen. Dat is ook een voordeel van Sitech Services. We hebben specialistische kennis in huis die we op meerdere plekken kunnen inzetten. Het probleem in de ene fabriek kan ook een probleem zijn in de andere fabriek. Mijn werk is zeer divers en onvoorspelbaar. Ik kan ‘s morgens binnenkomen en worden geconfronteerd met een probleem in de fabriek. Ik ben elke dag met iets anders bezig. Dat maakt het werk leuk.”

“Mijn werk is iets meer te plannen, maar ook heel divers”, vult Lianne aan. “Als plant controller ben ik de financiële rechterhand van de plant manager. Ik houd me bezig met alle financiële zaken die zich hier voordoen. Daarbij streven we naar de laagste kosten per ton. Mijn functie heeft zich heel erg ten goede ontwikkeld. Vroeger was mijn

werkplek hoofdzakelijk geconcentreerd bij Sitech Services. Tegenwoordig zit ik fulltime bij de klant. Meestal voor een periode van 3 tot 4 jaar. Ik begon bij het huidige AnQore en Fibrant. Daarna ging ik naar Borealis, de Stanyl-plant en nu zit ik weer bij Fibrant. Iedere functie kent zijn eigen dynamiek. We werken wel allemaal voor klanten.”

En pensioen?

“Een aantal oudere collega’s zijn vaak bezig over wanneer ze met pensioen gaan”, vertelt Peter. “Sommige collega’s willen vervroegd met pensioen. Ik ben 55 en wil met 60 jaar misschien toch wat minder gaan werken. Er is sprake van dat onze TOR-regeling wordt afgeschaft. Dan moet je toch kijken welke andere mogelijkheden er zijn. Prepensioen bijvoorbeeld.”

“Toen de PPS-regeling verviel, waren veel collega’s bezig met hun pensioen. Er was veel discussie. Ik ging me er toen ook in verdiepen. Nu ben ik er weer minder mee bezig. Ik probeer dat wel te verbeteren”, geeft Lianne lachend toe.



Peter stelt zich voor

Werkgever:

Ik startte in 1990 bij DSM. Ik werkte altijd in hetzelfde vak: materiaal- en corrosie-engineering. Ik noem mezelf voor de leek een 'roestboer'. Ik zorg ervoor dat fabrieken niet roesten. Eerst deed ik dat voor de koel- en stoomwatersystemen op de hele Chemelot-site. Wat voeg je aan het water toe om corrosie te voorkomen? Vanaf 1996 voerde ik als materiaal- en corrosiesdeskundige vanuit DSM wereldwijd inspecties uit voor Stamicarbon, vanaf 2004 voor de business unit Melamine wereldwijd en sinds 2008 voor Sitech Services. Nu ben ik senior mechanical engineer Corrosion & Materials binnen de business unit Engineering Solutions.

Trots:

Het werk is iedere dag anders en heel gevarieerd. Eén telefoontje kan mijn hele dag veranderen. We komen nog steeds zaken tegen die we niet wisten of

ontwikkelingen die we niet kenden. Ik vind het iedere dag een mooie uitdaging om te onderzoeken hoe je nieuwe innovatieve technieken en materialen kunt inzetten om de fabrieken te laten draaien.

Ik geef ook trainingen en deel mijn ervaring met nieuwe en jonge mensen. Ik heb daarbij contact met alle mensen die in de fabrieken betrokken zijn bij onderhoud, van operators tot plant managers. Iedereen komt met vragen. Ik ben er trots op mijn kennis en expertise toe te passen en mensen te helpen.

Eigen pensioen:

Ik kijk regelmatig op de PDN-website en ik lees de nieuwsartikelen. Ik ben geabonneerd op de nieuwsbrief en heb ook wel eens in de planner gekeken. Het duurt nog wel een aantal jaren voordat ik met pensioen ga, maar ik houd het toch in mijn achterhoofd. Ik

wil niet eerder stoppen met werken, maar wel minder gaan werken. Ik ben er mee bezig hoe ik dat dan kan doen. Ik kan bijvoorbeeld kijken naar de uitgavenkant, de hypotheek aflossen of verlofsparen.

Veel mensen denken dat er straks geen pensioen meer is, maar je spaart voor je eigen pensioen. De vraag is alleen of dat geld dan nog evenveel waard is. Ik hoop toch 70% van mijn salaris aan pensioen te krijgen. Ik heb dan 40 jaar pensioen opgebouwd, dus ik denk dat ik wel voldoende krijg. Wat ik ook belangrijk vind, is dat pensioenfondsen beleggen in de goede zaken.

Persoonlijk:

55 jaar, getrouwd, vader van 2 kinderen van 22 en 26 jaar oud.

Lianne stelt zich voor

Werkgever:

Ik begon in 1988 bij DSM als groepsleider bij de crediteurenadministratie. Na 4 jaar kwam ik bij de staf van Elastomeren. In die functie reisde ik veel. Vervolgens ging ik aan de slag bij DSM Specialty Intermediates en maakte ik de overstap naar controlling. Eerst werkte ik een jaar als business controller. Daarna kwam ik als plant controller in dienst van DMC (de voorloper van Sitech Services).

Trots:

Als je een aantal jaren bij de klant werkt, verlies je wel eens de binding met Sitech Services. Nu ik vertel wat

onze organisatie allemaal doet, voel ik de trots. We hebben ook een leuke groep als plant control team. We hebben veel aan elkaar. Het is fijn om samen te sparren.

Eigen pensioen:

Mijn pensioen speelt wel in mijn achterhoofd. Ik werk nog heel erg graag, maar ik denk er ook wel eens over om eerder te stoppen. Mijn man is piloot en gaat met 60 jaar met pensioen. Binnenkort moet ik toch eens de tijd nemen om de pensioenplanner te bekijken.

Je leest nu ook veel over kortingen op pensioenen. Ik zie bij mijn ouders en

schoonouders dat de pensioenen al jaren niet meer zijn verhoogd. Daar maak ik me dan zorgen over. Hoe gaat dat als onze generatie aan de beurt is? Ik voel me wel geruster, omdat ik het idee heb dat PDN een goed pensioenfonds is. Daardoor is mijn pensioen straks goed verzorgd.

Persoonlijk:

52 jaar, getrouwd, moeder van een dochter van 16 jaar en een zoon van 15 jaar.

VERTROUWEN IN PDN NOG HOGER

Het in mei uitgevoerde onderzoek onder deelnemers en gepensioneerden laat zien dat het vertrouwen in PDN verder is gestegen. Van de actieve deelnemers die pensioen opbouwen, heeft 85% vertrouwen in PDN (2016: 81%). Van de gepensioneerden geeft 90% aan vertrouwen te hebben in ons fonds. Het gemiddelde rapportcijfer van actieve deelnemers is gestegen naar 7,6 (2016: 7,4). Gepensioneerden geven een gemiddeld rapportcijfer van 7,4.

Het aantal actieve deelnemers dat zich zorgen maakt over de financiële situatie van PDN daalde naar 51% (2016: 63%). Voor 71% (2016: 76%) is de grootste zorg om straks minder pensioen uitgekeerd te krijgen dan nu wordt aangegeven. Van de gepensioneerden maakt 58% zich hierover zorgen, waarbij 56% bang is dat wij het pensioen niet jaarlijks indexeren.

Keylane voerde het deelnemersonderzoek in opdracht van PDN uit onder de actieve deelnemers en gepensioneerden. Voor beide doelgroepen bood ze een apart onderzoek aan in het Nederlands

en het Engels. 677 actieve deelnemers en 1083 gepensioneerden deden mee aan het onderzoek. Voor beide doelgroepen was een minimale respons van 357 afgeronde vragenlijsten nodig om betrouwbare en representatieve uitspraken te kunnen doen. We bedanken iedereen die de tijd nam om het onderzoek in te vullen. De resultaten gebruiken we om de pensioencommunicatie en dienstverlening verder te verbeteren.

Alle resultaten van het deelnemersonderzoek kun je vinden op de PDN-website.



De pensioenreis van Wiel Gielkens

In de karakteristieke huiskamer van Wiel Gielkens en zijn vrouw Paula is geen enkel boek te vinden. Maar dat blijkt dan ook de enige ruimte in huis te zijn die vrij is van boeken. De pensioenreis van Wiel is er vooral eentje van lezen, heel veel lezen. En daar heb je boeken voor nodig.

"Ik heb 30 meter aan bridgeboeken en tijdschriften verzameld", begint Wiel het gesprek. "Mijn grote hobby is bridgen. Ik begon er in 1955/1956 al mee. Toen ben ik ook boeken en tijdschriften gaan verzamelen. Zelfs Italiaanse en Zweedse uitgaves heb ik laten inbinden. Ik heb inmiddels veel meer verzameld dan de bridgebond. Ze kloppen bij mij aan als ze iets nodig hebben.

Aan die bridgeboeken zit een ander verhaal vast. Ik ben een enorme verzamelaar van boeken. Mijn andere grote hobby is namelijk lezen. Ik heb 15.000 boeken. Van beneden tot boven staat het huis helemaal vol. Van de kelder tot het tuinhuis, alle ruimtes staan vol boeken. Behalve in de huiskamer." "Nee", zegt zijn vrouw Paula stellig. "In de huiskamer komen geen boeken."

Boekverslinder

"Ik lees heel veel", vertelt Wiel verder. "Weet je wat het is? Ik heb 5 leeszitjes

in de tuin. Als ik daar ga zitten met een boek en begin te lezen, ben ik zo in een heel andere wereld. Onze jongste zoon is overleden aan kanker. Het is een zegen als je dan op bepaalde momenten even kunt wegdwalen met een boek."

"Als ik pieker of worstel met dingen, ga ik een halfuurtje lezen; even wat afleiding. Als ik daarna mijn boek wegleg, blijken die problemen ineens een stuk eenvoudiger op te lossen. Gisteren interviewde ik Pinkpop-directeur Jan Smeets voor het Jaarboek 'Het Land van Zwentibold', waarvan ik redactievoorzitter ben. In dat interview werd veel gezegd. Ik vond het moeilijk om daar een goedlopend stuk over te schrijven. Ik heb wat gelezen en ben daarna gaan slapen. Vanochtend viel

alles op zijn plek en kon ik het volledige artikel zo uitschrijven. Als je even leest, ben je daarna een stuk rustiger. Dat zeg ik ook altijd tegen mijn kinderen. Ik stimuleer ze om meer te lezen. Regelmatige afleiding is de beste manier om in balans te blijven."

"Regelmatige afleiding is de beste manier om in balans te blijven."

"Ik lees romans, boeken die mensen me aanbevelen en veel wetenschappelijke boeken. Ik lees meestal een aantal boeken tegelijk. Zo lees ik op dit moment 'Catch 22', dat is een roman waarop de Tsjechische vriendin van mijn kleinzoon me attendeerde. Ook lees ik 'De wijsheid van de genen', een boek over nieuwe wegen in de evolutie. Ik kan helemaal verdwalen in boeken van auteurs die er verstand van hebben. Het eerste jaar na mijn pensioen werd ik gegrepen door de geschiedenis van de

1e eeuw, het ontstaan van het Christendom en de evolutietheorie van Darwin. Geweldig fascinerend om te lezen hoe het katholicisme is voortgekomen uit het Joodse geloof."

Van lysine naar defensie

"Ik begon in 1958 bij DSM als chemicus op het centraal laboratorium. Ik startte in de chemische hoek. Ik kwam terecht in een nieuwe groep die was opgericht om de productie van lysine op fabrieksschaal te onderzoeken. Lysine is een aminozuur dat ons lichaam niet aanmaakt, maar dat we wel nodig hebben. Mijn eerste baas, de heer Ottenheim, was een zeer inventieve man. Hij vond een proces uit om lysine te maken. We hadden een veestapel om de effecten te toetsen en we hadden veeartsen in dienst. Uiteindelijk werd een aantal jaren later besloten het project te beëindigen, want onze concurrent, het Japanse Ajinomoto, kwam met een biochemisch proces. DSM zat destijds nog niet in de voedingsindustrie. Omdat de afdeling werd ontmanteld, ging ik naar het laboratorium van de afdeling Polyme-

ren. Begin jaren '70 kwam ik terecht in de staf op het hoofdkantoor, als chef van de afdeling energie (EBN). Ik mocht namens de staat over alle concessies onderhandelen en ze daarna beheren. Dat hoofdkantoor was toen nog gevestigd aan de Saroleastraat in Heerlen, in de volksmond 'De Boerderij' genoemd. Later kwam er een nieuw gebouw, het huidige hoofdkantoor. In de laatste 5/6 jaar van mijn loopbaan bij DSM was ik adviseur defensieartikelen en Oost-Europa. In 1992 ging ik met pensioen."

Goed voorbereid

"Voor mijn pensionering had een functionaris van de personeelsdienst een gesprek ingepland. Hij had er 1/2 uur voor uitgetrokken en een grote kan koffie klaargezet. Het was de bedoeling dat ik aan het eind van dat gesprek de voorwaarden moest tekenen om op een bepaalde datum met pensioen, in feite de VUT, te gaan. Bij binnenkomst vroeg ik: 'Waar kan ik tekenen? Ik werk hier nu al bijna 40 jaar, ik weet al 5 jaar wanneer ik met pensioen ga. Ik heb me zelf voorbereid. Dat gesprek hoeft ik niet.'"

Paspoort Wiel Gielkens

Geboren: 10 maart 1932
Bijna 63 jaar getrouwd, 3 zonen en 2 dochters, 5 kleinkinderen en 2 extra kleinkinderen uit een 2e huwelijk, 1 achterkleinkind

Loopbaan:

- Chemicus
- Chef afdeling Energie (EBN)
- Adviseur defensieartikelen en Oost-Europa

Ging met 60 jaar met pensioen (VUT), in 1992

"Ik ging met 60 jaar vervroegd met pensioen. Dat heette toen de VUT. Het was wat we nu een gouden regeling noemen; netto ging je er maar zo'n 20% op achteruit. Het hield wel in dat je tot 65 jaar oproepbaar was. In de praktijk gebeurde dat niet. Je moest bijvoorbeeld ook laten weten wanneer je met vakantie ging."



“Voorafgaand aan mijn pensioen ambiëerde ik bewust allerlei functies. Toen ik met pensioen ging, had ik bestuursfuncties bij diverse verenigingen. Ik volgde ook de VOP-cursus: Voorbereiding Op je Pensioen. Die duurde toen 1 week. Eén van de adviezen was dat je na je pensionering niet eerst een aantal maanden vrij moest nemen en gaan denken wat je allemaal wilde doen, want dan kwam het er meestal niet meer van. Het was als een rijdende trein, je moest er meteen opspringen. Nou, dat deed ik. Ik ben nog steeds voorzitter van de Stichting Museum en Expositie Geleen (MEG) en van de Stichting Cultuur-Historische Uitgaven Geleen (SCHUG). Ik ben daarnaast erevoorzitter van de Heemkundevereniging en redactievoorzitter van het Jaarboek ‘Land van Zwentibold’. Ik ben nooit meer een dag terug geweest naar DSM. Als ze mij nodig hebben, weten ze me te vinden. Ik spreek wel nog met oud-collega’s. Maar dat worden er ook steeds minder. Ik ben al 87 jaar hè. Veel van mijn collega’s zijn al overleden.”

Nog tijd over?

“Ik heb een natuurtuin waarin ik graag wat werk. Het is geen aangelegde tuin, we laten de natuur z’n gang gaan. Hoveniers komen hier graag. Ik vind het dan leuk om hun werk naderhand een beetje te corrigeren. Ik heb geen vast dagritme. Het enige vaste ritueel is dat ik elke ochtend begin met een wandeling. Het is gewoon belangrijk om zo nu en dan een beetje te ontspannen. Ik lees dan wat of ik ga naar het tuincentrum om wat plantjes te zoeken voor in de tuin. Het komt dan ineens in me op dat ik een bepaalde kleur mis in één van mijn leeshoeken. Als ik daar later dan neerstrijk met een boek, is het dubbel genieten.”

“Ja, zorg voor een hobby. Dat is belangrijk. Een hobby zorgt voor ontspanning. Je kunt je erin verliezen, want je bent op dat moment niet meer bezig met de alledaagse zaken.”

Betaaldata Pensioenen

PDN maakt de pensioenen - met uitzondering van december - op de 27ste van de maand over. Als de 27ste in een weekend valt, dan betalen we de pensioenen eerder uit.

Betaaldata 2019

oktober 25
 november 27
 december 20

Dekkingsgraad PDN

Een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds is de dekkingsgraad. Het geeft de verhouding aan tussen het vermogen van PDN (pensioenvermogen) en de pensioenen die PDN nu en in de toekomst moet uitbetalen (pensioenverplichtingen). Als de dekkingsgraad bijvoorbeeld 110% is, dan staat tegenover elke € 100 die PDN moet uitbetalen aan gepensioneerden € 110 aan vermogen.

PDN maakt de cijfers elk kwartaal bekend op de website.

Onderstaande tabel toont de dekkingsgraad vanaf 2015

Stand per einde	Dekkingsgraad	Beleidsdekkingsgraad	Gehanteerde rente	Rendement (t/m)
2015	103,7	106,1%	1,6%	0,3%
2016	102,8%	98,8%	1,3%	7,6%
2017	110,1%	107,8%	1,5%	5,6%
Q1 2018	108,5%	109,1%	1,5%	-1,2%
Q2 2018	109,1%	109,6%	1,4%	0,4%
Q3 2018	110,8%	110,0%	1,5%	0,8%
Q4 2018	104,8%	109,3%	1,3%	-1,8%
Q1 2019	105,2%	108,2%	1,1%	5,7%
Q2 2019	101,6%	106,8%	0,8%	8,2%

Pensioenfondsen moeten vanaf 2015 bij beslissingen over toeslagverlening of korten gebruikmaken van de zogenaamde ‘beleidsdekkingsgraad’. Deze dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijks dekkingsgraden.



Broodje aap pensioen

Er is wél pensioen voor jou!

Veel Nederlanders hebben niet het vertrouwen dat pensioenfondsen hun ambities op lange termijn waarmaken. Te vaak horen en lezen wij dat de jongere generaties denken dat de pensioenpot straks leeg is. Ook bij PDN. Maar niets is minder waar. PDN zorgt ervoor dat je een inkomen hebt voor de 20 tot 25 jaar die je na je pensionering niet meer werkt.

Ja, je leest het goed: er is pensioen voor je! En nee, je pensioenpremie is niet bedoeld voor de mensen die al pensioen krijgen, maar voor je eigen pensioenopbouw. En nee, je bent ook niet beter af als je je pensioenpot zelf belegt. Deze broodjes aap weerleggen we hier (nogmaals).

‘Als ik straks met pensioen ga, is de pensioenpot leeg’

Dat pensioen belangrijk is, blijkt uit het feit dat je werkgever daaraan veel geld uitgeeft. De pensioenpremie die jouw werkgever en jij betalen, bedraagt ongeveer 24% van je salaris. Je werkt dus meer dan één dag in de week voor je pensioen. PDN ontvangt jaarlijks ongeveer € 100 miljoen aan pensioenpremie. Dat bedrag beheren en beleggen wij voor de pensioenopbouw van elke medewerker die bij ons pensioen opbouwt. Op die manier zorgen wij ervoor dat je ook een inkomen hebt voor de periode van gemiddeld 20 tot 25 jaar die je na je pensionering niet meer werkt.

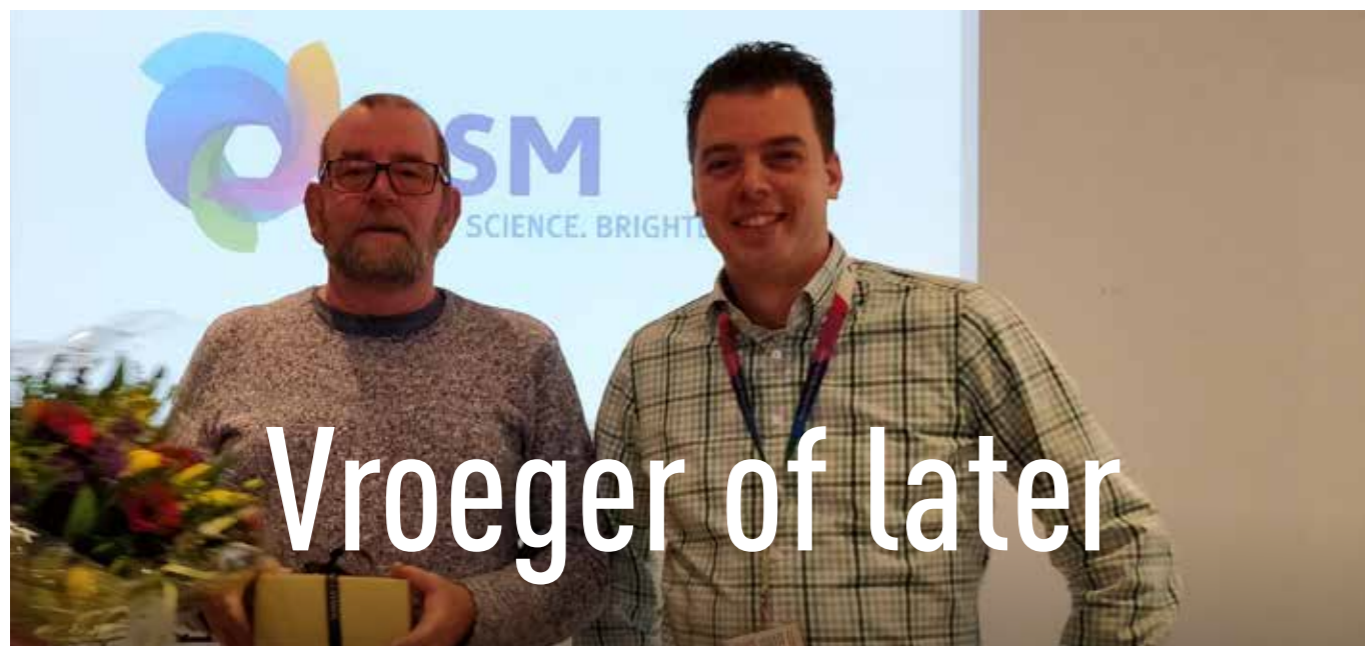
‘Ik betaal voor de mensen die nu met pensioen zijn’

Uit onderzoek blijkt dat bijna 80% van de huidige pensioenopbouwers in Nederland denkt dat hun pensioen gebaseerd is op het zogenoemde omslagstelsel. Dat

klopt voor zover het de AOW-pensioenen van de overheid betreft: de werkenden van nu betalen voor de AOW van de gepensioneerden van nu. Maar het klopt niet voor pensioenen van de werkgevers die zijn verzekerd bij pensioenfondsen als PDN. Dat deel van het pensioen is in Nederland wettelijk verplicht geregeld volgens een ‘spaar’-systeem. Je werkgever en jij leggen premie in. Uit die premie en het daarop behaalde beleggingsrendement betalen wij straks je pensioen. Dat noemen wij het kapitaaldekkingsstelsel. Aan beleggen zijn wel risico’s verbonden. Maar doordat jij bij PDN samen met anderen pensioen opbouwt, zijn die risico’s gespreid over alle deelnemers. Bovendien zorgen wij voor risicospreiding door hoe wij je pensioengeld beleggen. Dat doen wij door de beleggingen te spreiden over meer ‘risicovolle’ zakelijke waarden (aandelen) en relatief ‘veilige’ vastrentende waarden (obligaties). Het geld veilig vastzetten op een spaarrekening levert niet genoeg op.

‘Ik ben beter af als ik mijn pensioenpot zelf beleg’

We weten, op basis van bepaalde veronderstellingen, precies hoeveel geld er nodig is om alle pensioenen te kunnen betalen en hoeveel geld er voor iedere deelnemer in onze pensioenpot zit. De pensioenpot van meer dan € 7 miljard bestaat dus eigenlijk uit circa 28.000 individuele pensioenpotjes van alle PDN-deelnemers. Beleggen doen we voor alle deelnemers samen. We profiteren van schaalvoordelen en hebben geen winstoogmerk. Zo besparen we kosten en kunnen we risico’s spreiden. Dat is voor jou voordelig en zo kunnen we je ook een zekerder pensioen bieden dan wanneer jij je pensioen zelf regelt.



Vroeger of later

Wie: Leo Akkermans
Leeftijd: 66 jaar
Functie: Senior ICT-coördinator
Is met pensioen sinds 13 mei 2019

Wat kun je over jezelf vertellen?

"Ik ben getrouwd, heb een zoon en een dochter en 5 kleinkinderen. Ik werkte ruim 49 jaar bij DSM. Na de Technische vakschool, waar ik mijn diploma voor operator behaalde, startte ik op 18 augustus 1969. Omdat DSM geen operators nodig had, begon ik mijn carrière in een administratieve functie. Van daaruit ging ik in Utrecht op het verkoopkantoor werken. Ik leerde mijn toenmalige vrouw kennen en verhuisde terug naar Limburg. Ik ging aan de slag in het laboratorium bij Kunststoffen. In de nasleep van de NAK2-ramp nam ik ontslag. Na 4,5 maand kwam ik toch terug bij DSM. Ik ging uiteindelijk werken bij de Veiligheids- en Milieudienst in Limburg. Dat deed ik 12 jaar. Vervolgens ging ik aan de slag bij Engineering Stamicarbon, in 1998 bij Corporate en later bij DSM Engineering Plastics. Een paar jaar geleden, toen alle ICT werd gecentraliseerd, kwam ik weer terug bij Corporate."

Hoe zag je pensioendroom eruit?

"Ik had een prepensioendroom, maar die spatte uiteen. Ik kon namelijk pas met 65 jaar met pensioen in plaats van met 62 jaar. Daarna werd 65 jaar zelfs 66 jaar en 4 maanden. Ik wilde tot aan mijn pensioen gezond blijven en met plezier blijven werken. Dat lukte. Ná mijn pensioen wilde ik ervoor zorgen dat ik me niet ga vervelen. Tot nu toe is dat ook gelukt. Ik denk nooit: kon ik nog maar werken. Ik heb er wel

eens over gedacht om naar Spanje te verhuizen. Vanwege onze familie in Nederland heb ik dat niet gedaan."

Hoe ziet je leven er nu uit?

"Ik wil elke dag voldoende bewegen. Daarnaast ga ik een aantal keren per jaar op vakantie. Onlangs was ik nog bij de viering van D-day in Normandië. Geschiedenis en oorlogen hebben mijn interesse."

Wat zijn de belangrijkste veranderingen?

"Ik heb een redelijk grote tuin. Toen ik nog werkte, moest dat allemaal in het weekend klaar zijn. Nu doe ik dat wanneer ik zin heb. Het 'moeten' is weg."

Had je achteraf iets anders moeten doen?

"Ik heb van niets spijt. Van mijn vader kreeg je vroeger één kans. Bleef je zitten op school, dan had je pech en moest je gaan werken. Achteraf ben ik blij dat ik deze weg volgde. Ik leerde tot mijn 38ste. Daarmee nam ik mijn leven voor een groot deel in

eigen hand. DSM bood mij kansen, maar die moet je wel pakken."

"Ik kan me goed herinneren dat je leerde", merkt Jeroen op. "En dan was je weer ergens voor geslaagd. Van andere vaders en moeders hoorde ik dat niet."

Welke tips kun je Jeroen geven?

"Die heb ik hem als vader al lang gegeven. Ik zei altijd tegen Jeroen: zolang je zin hebt om te leren, moet je dat vooral blijven doen. Verwacht ook niet dat er straks iemand voor je zorgt, dus zorg voor jezelf. Toen ik een jaar of 26 jaar was, werkte ik bij de Veiligheids- en Milieudienst van DSM Limburg. Er kwam toen een monteur werken die 45 jaar was en nog geen cent pensioen had opgebouwd. Dat is me

altijd bijgebleven. Dan valt je op hoe weinig mensen met hun pensioen bezig zijn. Jongeren hoppen van de ene baan naar de andere en leven in het nu. Dan kun je ooit in de problemen komen. Weet dus waarmee je bezig bent."

"Dat herken ik wel", vult Jeroen aan. "Ik speelde ooit met de gedachte om zelfstandige te worden. Ik ging toen uitzoeken wat dat betekende voor mijn pensioen. Ik vroeg advies aan

Wie: Jeroen Akkermans

Leeftijd: 39 jaar

Functie: Director Centers of Expertise Rapid Solutions en Project Services

Wat kun je over jezelf vertellen?

"Ik ben de zoon van Leo en de 3e generatie die bij DSM werkt. Ik ben getrouwd met Sanne. We hebben 3 kinderen van 11, 9 en 4 jaar oud. Sinds 1 juli wonen we met het hele gezin in Zwitserland, vlakbij Bazel. We zitten dus midden in een interessante periode. Alles is nieuw voor ons. Je moet een andere taal leren en je hebt een periode van aanpassing nodig. Het is een mooi avontuur."

"Via mijn vader raakte ik besmet met het DSM-virus. Ik zat op school in Sittard en moest stagelopen. Mijn vader vroeg: wat zou je ervan vinden om naar het DSM Sales Office in Barcelona te gaan? Een buitenlandse stage was in 1999 vrij uniek. Ik was de eerste op school die dat deed. Ik liep 4 maanden stage bij IT en maakte daar de millennium-wisseling mee. Dat was een heel leuke ervaring. Een jaar later was ik op gesprek bij ABP voor een stageopdracht. Meteen na het gesprek kreeg ik een telefoontje van DSM in Italië. Via-via hadden ze gehoord dat ik op zoek was naar een stageplaats. Vervolgens liep ik 4 maanden stage bij het Sales Office in Como. Aan het eind van mijn stage kreeg ik een baan aangeboden. Ik besloot dat niet te doen. Ik was 21 en

vond mezelf te jong. Ik koos ervoor door te studeren aan de universiteit. Ik had al wel bedacht dat ik graag bij DSM wilde werken. De diversiteit van het bedrijf trok me aan. Via de universiteit liep ik in 2005 opnieuw stage bij DSM en daarna werd ik aangenomen. Ik startte bij IT en werk daar nu al bijna 15 jaar in steeds andere rollen. Ik was 4 jaar teammanager in de Reporting- en CRM-hoek.

Drie jaar geleden zocht DSM een directeur rondom informatietechnologie-innovatie. Die rol bestond nog niet. Ik werd aangenomen en vervulde de afgelopen 3 jaar één van de mooiste functies binnen DSM. Ik onderzocht hoe je met technologie de business kunt innoveren. Dat was pionieren. We gingen op een hele andere manier zaken doen. Zo gebruiken we bij DSM nu slimme camera's die de

een fiscalist. Om als zelfstandige dezelfde pensioenverzekeringen te hebben en hetzelfde over te houden, moest ik bruto meer dan het dubbele verdienen dan nu bij DSM. Ik schrok daarvan. Ik legde dit ook voor aan de andere jongens waarmee ik wilde samenwerken. We moesten 26 medewerkers in dienst nemen om hetzelfde over te houden. Die jongens hadden geen flauw benul dat ze niets opbouwden."

productielijn bewaken. Ik deed veel projecten en reisde veel rond. De projecten leerden me veel over de business. Je ziet de verscheidenheid van het bedrijf heel goed als je voor IT werkt. Ik was met mijn 37 jaar de jongste in het Global Leadership Team. Dat is enorm uitdagend. Vanaf februari heb ik er een tweede team bijgekregen. Vandaar de verhuizing naar Zwitserland."

Houd jij je bezig met je pensioen?

"Te weinig. Vóór dit interview dacht ik: ik moet me er toch eens in verdiepen. Daarom logde ik in op 'Mijn PDN pensioen'. Als ik met 60 kan stoppen, is dat supercool. Die leeftijd vulde ik in de planner in. Nou...dat maakt je wel wakker. Mijn pensioen begint dus steeds meer te leven. Moet ik bijvoorbeeld niet nadenken over aanvullende maatregelen? Ik heb nog de tijd meegemaakt van eindloon. Als je jong bent en 3 kinderen hebt, ben je vooral niet bezig om extra voor je pensioen te sparen. Nu ik bijna 40 ben, moet ik daar toch eens over nadenken."

Hoe ziet je pensioendroom eruit?

"Werken vind ik leuk, maar dat geldt ook voor veel andere dingen. Familie, oude auto's, trips maken. Op dit moment heb ik te weinig tijd. Ik wil best eerder stoppen met werken om daar wat meer tijd voor te hebben. Zeker zolang ik me nog gezond en fit voel. Ik heb helaas ervaring met collega's die een maand na hun pensioendatum overleden. Misschien wil ik met 60 of 62 jaar stoppen. Hoe reëel is dat? En wat moet ik daarvoor doen?"

Heb je al wat gedaan om je pensioendroom te laten uitkomen?

"Nee. Ik vulde de planner in, dus dat is de 1e stap."

"Ik denk dat je al veel verder bent dan menig ander", geeft Leo aan. "Bij veel collega's rond mijn leeftijd zag ik dat ze helemaal geen idee hadden over hun pensioen."

"Een vrouwelijke collega van mij riep altijd dat ze met 50 jaar met pensioen ging", vult Jeroen aan. "Ze had dat helemaal uitgestippeld. Het lukte haar. Dat vind ik supercool."

Wat ga je anders doen naar aanleiding van dit interview?

"Als ik weer in Heerlen ben, plan ik een pensioengesprek in. Ik krijg nogal wat mails om te investeren in aandelen. Misschien moet ik daar ook eens over nadenken."

"Moet ik niet gaan nadenken over aanvullende maatregelen?"

Colofon

PDN Magazine verschijnt 2 keer per jaar en is bestemd voor alle deelnemers van PDN. Voor blinden en slechtzienden is een gesproken versie van PDN Magazine kosteloos verkrijgbaar.

Hoofdredactie

Ilona Suijkerbuijk

Eindredactie

Ron van Berkel, Bex*communicatie

Redactie

Mark Gerards, Karin Grannetia, Monique van Heeswijk, Maurice Mennens

Fotografie

Mark Gerards, Jacques Pasmans, stockphoto

Deze editie kwam tot stand met dank aan:

Edith Schippers, Irene van den Berg, Leo en Jeroen Akkermans, Lianne Skorcz, Peter Janssen, Serkan Kara, Stijn Spauwen, Wiel Gielkens

Ontwerp

Perron 9

www.perron9.nl

Druk

arsprintmedia

www.arsprintmedia.nl

Verspreiding

Sandd

Redactieadres

PDN t.a.v. Ilona Suijkerbuijk

Postbus 6500

6401 JH Heerlen

redactie.pdn@dsm.com

(045) 578 21 57

Vragen over je pensioen?

www.pdnpensioen.nl

Of bel/mail naar de Pension Desk

(045) 578 81 00

info.pdn@dsm.com



Aan de inhoud van dit magazine kunnen geen rechten worden ontleend. Bij de samenstelling van dit nummer is de redactie met de grootst mogelijke zorg te werk gegaan. Echter, cijfers en/of informatie kunnen in voorkomende gevallen al tijdens de productieperiode achterhaald zijn. PDN noch DPS aanvaardt enige aansprakelijkheid voor schade als gevolg van onjuistheden of het afgaan op de informatie. Rechten kunnen uitsluitend worden ontleend aan het voor de deelnemer geldende pensioenreglement.



Column door Irene van den Berg

Slechte verliezer

Nodig mij niet uit voor een potje tennis of een spelletje ganzenborden. Waar veel mensen niet tegen hun verlies kunnen, ben ik er juist té goed in. Moet ik terug naar af, dan haal ik gelaten mijn schouders op. Slaat mijn tennismaatje haar tiende ace, dan feliciteer ik haar met een brede glimlach. Dit gaat verder dan sportief gedrag: het is eerder een warsheid van iedere vorm van competitie. Ik ben daardoor een oervervelende tegenstander.

Dat verandert wanneer er geld op het spel staat. Dan ben ik net zo'n slechte verliezer als iedereen. Een testje: doet u mee aan de volgende weddenschap? Als het kop is, verliest u € 100. Als het munt is, wint u € 150. Precies, ik doe dat ook niet. Uit angst € 100 te verliezen, bedanken de meeste mensen voor dit wedje. Terwijl iedere statisticus kan uitleggen dat dit een goede deal is.

Nu iets anders: u moet € 100 betalen. Vervolgens krijgt u de keuze om mee te doen met muntje opgooien. Als u kop gooit, moet u nog eens € 100 extra betalen, maar bij munt bent u uw verlies kwijt. Vreemd genoeg doen de meeste mensen wél mee aan dit wedje. Terwijl het bedrag dat je kunt winnen lager is.

Dat komt omdat het vooruitzicht op verlies tot ander gedrag leidt bij mensen. We zijn tot veel bereid om verlies te voorkomen. Dat heeft allemaal te maken met een diepgewortelde verliesaversie bij de mens. Uit allerlei psychologische experimenten blijkt dat we het erger vinden om te verliezen dan dat we er gelukkig van worden om te winnen. De emotionele impact van verliezen is zelfs twee keer zo groot als die van winnen. Misschien ook niet zo vreemd: bij verlies raak je iets kwijt wat van jou was. Bij winst krijgt je er iets bij, waar je ook zonder kon. Logisch dat dat tot een minder heftige reactie leidt.

Verliesaversie verklaart volgens mij deels ook het verschil in de reactie tussen jongeren en ouderen op het bevriezen of korten van pensioenen. Voor zowel werkenden als gepensioneerden heeft de lage rente gevolgen. Toch voelt een eventuele korting bij werkenden eerder als minder winst in de toekomst. Gepensioneerden ervaren het als verlies, met alle stress die daarbij komt kijken.

Ik heb helaas geen tips om een betere verliezer te worden. U kunt een voorbeeld aan mij nemen tijdens een potje ganzenborden. Maar ik heb u gewaarschuwd.

Irene van den Berg is journalist en columnist, met als specialisatie geld en psyche. In haar artikelen onderzoekt zij ons economisch gedrag. Irene schrijft onder meer voor het AD, Radar+ en Psychologie Magazine.